

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
ПЛЕНУМУНУН ТОКТОМУ**

2020-жылдын 29-майы

Бишкек ш.

№8

**“Алдамчылык, ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу жана коротуу тууралуу
иштер боюнча соттук тажрыйба жөнүндө”**

Соттор тарабынан алдамчылык, ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу жана коротуу үчүн каралган жоопкерчилик жөнүндө жазык мыйзамдарынын ченемдерин туура жана бирдиктүү колдонууну камсыз кылуу максатында жана аларды колдонууда соттордо маселелер пайда болгондугуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 96-беренесинин 2-бөлүгүн, “Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 14-беренесинин 2-пунктун жана 15-беренесинин 2-пунктунун 1-пунктчасын жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленуму токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Жазык кодексинин (мындан ары - КР ЖК) 204-беренеси жана Кыргыз Республикасынын Жоруктар жөнүндө кодексинин (мындан ары КР ЖЖК) 92-беренесине ылайык жоопкерчилик каралган алдамчылыкта, бөтөн мүлктү ээлеп алуу же мүлккө болгон укукка ээ болуунун ыкмасы катарына алдоо же ишенимге кыянаттык кылуу аркылуу мүлктүн ээси же башка жак, мүлктү же ага болгон укукту башка адамга өткөзүп берүүсү (сатуу) же болбосо башка адамдын мүлктү алып коюусу же ага ээлик кылуу укугуна башка жактын ээ болуусу кирээрине соттордун көңүлү бурулсун.

2. Алдамчылыкта алдоо болуп, бул мүлктүн ээсин же башка жакты билип туруп адаштырып, мүлктү анын карамагына өз эрки менен өткөзүп берүүсүнө жетишүү максатында атайылап жалган, чындыкка дал келбеген маалыматтарды берүү, чыныгы фактыларды бурмалоо же жашыруу эсептелинет.

Бөтөн мүлктү мыйзамсыз өзүнө ыйгарып алуу максатында билдирилген, бурмаланган жана жашырылган маалыматтар жана жагдайлар ар түрдүү болушу мүмкүн жана өткөнгө, болочокко, мүлктүн сапатына жана баасына, күнөөлүүнүн өздүгүнө, анын укук милдеттерине, максатына, ниетине жана каржылык абалына тиешелүү болушу мүмкүн.

Алдоо аракеттери жасалма документтерди көрсөтүү, жабырлануучуну адаштырган аракеттерди, б.а. ал ниеттенип жатканды аткарууга мүмкүнчүлүгү бардыгын тастыктаган аракеттерди жасоо (мисалы: форма кийип алуу, айырмалоочу белгилерди тагынып алуу ж.б.), ошондой эле билдирүүгө милдеттүү болгон жагдайларды атайылап жашыруу аркылуу болушу мүмкүн.

Предметтердин, буюмдардын жана мүлктүн сырткы көрүнүшүн, формасын жана өзгөчөлүгүн өзгөртүү аркылуу аларды башкача кылып көрсөтүү жолу менен дагы алдоо болушу мүмкүн.

Эгерде алдоо түздөн түз бөтөн мүлктү ээлеп алууга багытталбастан, ага жетүүнү жеңилдетүү үчүн гана колдонулса, анда күнөөлүүнүн аракети ээлеп алуунун ыкмасына жараша уурдоонун же тоноонун курамын түзөт.

3. Бөтөн мүлктү кылмыштуу жолу менен ээлеп алуунун ыкмасы болуп, мүлктүн ээси же мүлктү үчүнчү жактарга өткөрүп берүү укугуна ээ болгон башка жактар менен ишенимдүү байланыштан пайда көздөө максатында колдонуу үчүн турган ишенимден кыянат пайдалануу болушу мүмкүн. Ишеним ар кандай жагдайлар менен шартталышы мүмкүн, мисалы адамдын кызмат абалы же анын жабырлануучу менен жеке байланышы.

Ишенимди кыянат пайдалануу бөтөн мүлктү же ага болгон укукту өзүнүн же үчүнчү жактардын пайдасына акысыз алып коюу максатында, аткарууга ниети жок туруп өзүнө милдеттенмелерди алган учурларда орун алышы мүмкүн (мисалы, карызды кайтарууга же башка жол менен өзүнүн милдеттемелерин аткарууга ниети болбой туруп физикалык (жеке) жактын кредит, аткарыла турган жумуш же кызмат үчүн аванс, буюм (товар) алып келүү үчүн алдын ала төлөм алуусу).

Бул учурда соттор келишимдик милдеттенмелерин аткарууга мүмкүнчүлүгү жок деген негизде адамды эркиндигинен ажыратууга тыюу салуулар боюнча кепилдиктерге эч кандай чектөө коюлууга тийиш эместигин белгилеген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 4-бөлүгүнүн 5-пунктун, ошондой эле эгерде жазык сот өндүрүшүнүн жүрүшүндө Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексине ылайык чечилүүсү тийиш болгон маселе пайда болсо, ал ошол тартипте чечилээрин белгилеген Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 1-беренесинин 4-бөлүгүн эске алуусу керек.

4. Эгерде өзүнүн пайдасы үчүн бөтөн мүлктү ээлеп алууга же ага болгон укукка ээ болууга багытталган ниет бөтөн мүлктү ээлеп алганга же ага болгон укукка ээ болууга чейин же андан кийин пайда болсо жана ал бөтөн мүлккө же ага болгон укукка ээ болуунун шарттары менен байланышкан милдеттенмелерди аткарууга ниети жок туруп ээ болуп, жыйынтыгында жабырлануучуга материалдык чыгым келтирилген учурда гана жосунду алдамчылык катары квалификациялоо керек.

Бөтөн мүлктү ээлеп алууга же ага болгон укукка ээ болууга багытталган ниет, айрыкча келишимдин шарттарына ылайык милдеттенмени аткарууга реалдуу мүмкүнчүлүгүнүн жоктугу, келишим түзүүдө жасалма өздүгүн аныктоочу, кепилдик каттарды, тактамаларды, уставдык документтерди колдонуусу, карыздарды жана мүлк күрөөдө тургандыгы боюнча маалыматты жашыруусу, алынган мүлктү келишимдин шарттарына каршы башка максатка пайдаланылышы менен аныкталат.

Аталган жагдайлар өз алдынча адамдын алдамчылык жасагандыгынын күнөөлүүлүгүнүн далили боло албастыгын соттор эске алуусу керек. Ар бир конкреттүү учурда иштин бардык жагдайларын эске алуу менен, жак өзүнүн милдеттенмелерин аткарууга башынан эле ниети жок болгону аныкталууга тийиш.

5. Алдоо же ишенимге кыянаттык кылуу жолу менен жасалган алдамчылык, мүлк күнөөлүүнүн же башка жактардын ээлигине мыйзамсыз өткөн жана алар мүлктү колдонууга же тескөөгө (мүлктүн керектелүүчү касиетине жараша) реалдуу мүмкүнчүлүккө ээ болгон учурдан тартып аяктады деп эсептелинет.

6. Эгерде алдамчылык бөтөн мүлккө укук алуу түрүндө жасалса, анда күнөөлүүнүн мүлккө өзүнүн менчигиндей ээлик кылууга же башкарууга юридикалык бекемделген мүмкүнчүлүгү пайда болгон учурдан тартып кылмыш аяктады деп эсептелинет (атап айтканда, мыйзамга ылайык кыймылсыз мүлккө менчик укугу же каттоого тийиш болгон мүлккө карата башка укуктар катталган учурдан тартып).

7. Алдоо же ишенимге кыянаттык кылуу жолу менен бөтөн мүлктү ээлеп алуу же ага болгон укукка ээ болуу жак тарабынан жасалмаланган укуктарды берүүчү же милдеттерден бошотуучу расмий документти пайдалануу менен жасалса, анда КР

ЖКнин 359- беренесинин 3-бөлүгү менен кошумча квалификациялоону талап кылат.

Эгерде жак расмий документти жасап, бирок ага байланышпаган жагдайлардан улам аталган документти иш жүзүндө колдоно албай калса, эгерде иштин жагдайлары менен анын ниетинде КР ЖКнин 204-беренесинин 3-бөлүгүндө каралган кылмышты жасоо үчүн жасалма документти колдонуу камтылгандыгы далилденсе, анда жасалган аракети КР ЖКнин 359-беренесинин 3-бөлүгү жана КР ЖКнин 38-беренеси менен алдамчылыкка даярдык көрүү катары квалификациялоо керек.

Эгерде жак өзү жасалмалаган расмий документти алдоо же ишенимге кыянаттык кылуу жолу менен бөтөн мүлктү ээлеп алуу максатында колдонуп, бирок ага байланышпаган жагдайлардан улам жабырлануучунун мүлкүнө же ага болгон укукка ээ боло албай калса, анда жасалган аракети КР ЖКнин 359-беренесинин 3-бөлүгү, ошондой эле КР ЖКнин 38-беренеси жана КР ЖКнин 204-беренеси менен кылмыштардын жыйындысы катары квалификациялоо керек.

Алдоо же ишенимге кыянаттык кылуу жолу менен бөтөн мүлктү ээлеп алуу же ага болгон укукка ээ болуу башка жак тарабынан жасалмалаган расмий документти колдонуу менен жасалса, бул жосун алдамчылыктын курамы менен толук камтылып, КР ЖКнин 359-беренеси менен кошумча квалификациялоо талап кылынбайт.

8. Эгерде алдамчылыктын натыйжасында жаран турак жайга болгон укугунан ажырап калса, анда күнөөлүүнүн аракетин келтирилген зыяндын суммасына жараша КР ЖКнин 204-беренесинин тиешелүү бөлүгү менен квалификациялоо керек.

Алдамчылыктын натыйжасында жаран турак жайга болгон укугунан эмес, андай укукка ээ болуу мүмкүнчүлүгүнөн ажырап калган учурда дагы жазык жоопкерчилиги келип чыгат (мисалы, турак жайдын ижарасы боюнча жалган келишимди түзүүдө же турак үйлөрдү курууга катышуу үчүн каражаттарды чогултууга жамынып акчаларды уурдоо).

9. Жазык жоопкерчилиги каралган алдамчылык катары, эгерде мүлктүн баасы Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында көрсөтүлгөн олуттуу өлчөмдү түзсө ишкердик чөйрөсүндө келишимдик милдеттенмелерди атайылап аткарбоо менен коштолгон аракеттер саналат. Келтирилген зыяндын өлчөмүн уурдалган мүлктүн кылмыш жасалган учурдагы баасына жараша эсептөө керек.

10. Эгерде жактын ниети жарандардын же юридикалык жактардын акча каражаттарын же башка мүлктүн инвестициялык, ишкердик же башка мыйзамдуу ишке тартууну жамынып, аны иш жүзүндө аткарбастан бөтөн мүлктү алдоо же ишенимге кыянаттык кылуу жолу менен ээлеп алууга багытталган учурда дагы жазык жоопкерчилиги келип чыгат.

11. Карыз алуучу тарабынан акча каражаттарын өз пайдасына же үчүнчү жактардын пайдасына акысыз ээлеп алуу максатында келишимдин шарттарына ылайык аларды кайтаруу ниети болбой туруп, банкка же башка кредиттик уюмга жалган жана (же) чындыкка дал келбеген маалыматтарды берүү аркылуу накталай же накталай эмес акча каражаттарын алуусу КР ЖКнин 204-беренеси менен квалификациялоого жатат.

Карыз алуучу болуп карыз берүүчүгө өз атынан же мыйзамга ылайык ал өкүлчүлүк кылган юридикалык жактын атынан акча каражаттарын кредитке алуу үчүн кайрылган, алып жаткан же алган жак саналат.

Кредитор болуп Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык кредиттик келишим түзүү укугуна ээ болгон банк же башка кредиттик уюм эсептелет.

Кредит берүү тармагында алдамчылык жасоодо, алдоо катары алардын болушу кредитор тарабынан кредит берүүнүн шарттары катары каралган жагдайлар боюнча жалган же чындыкка дал келбеген маалыматтарды берүү болуп саналат (мисалы,

иштеген жери, кирешеси, жеке ишкердин же мекеменин каржылык абалы, төлөнбөгөн кредиттик карызынын болушу, күрөөнүн предмети болгон мүлк тууралуу маалыматтар).

12. Кыргыз Республикасынын укуктук ченемдик актылары менен белгиленген социалдык төлөмдөрдү, социалдык колдоого, жөлөк пулга, субсидияларга, дары каражаттарына, реабилитация боюнча техникалык каражаттарга (протездерге, майыштардын арабасына ж.б.), атайын транспортко муктаж болгон жарандарга төлөмдөрдү, ошондой эле илимге, билим берүүгө, маданиятка жана искусствого колдоо көрсөтүү максатында берилген гранттарды, стипендияларды жана айыл чарба товарларын өндүрүүгө, чакан жана орто ишкердикти колдоого берилген субсидияларды мыйзамсыз алуу менен байланышкан акча каражаттарды же башка мүлктү ээлеп алуу алдамчылык катары КР ЖКнин 204-беренеси менен квалификациялоого жатат.

13. Алдоо, төлөмдөрдү алууда алдамчылык жасоонун ыкмасы катары төлөмдөрдү алуу боюнча чечимдерди кабыл алууга укуктуу болгон аткаруу бийлигинин органдарына, мекемелерге же уюмдарга алардын пайда болушу мыйзамга же башка укуктук ченемдик актыга ылайык акча каражаттары же башка мүлк түрүндө төлөмдөрдү алуунун шарты катары каралган жагдайлар (атап айтканда, алуучунун өздүгү, майыптыгы, балдарынын, багуусундагылардын болуусу, согуш аракеттерине катышуусу, ишке орношуу мүмкүнчүлүгүнүн жоктугу) боюнча жалган жана (же) чындыкка дал келбеген маалыматтарды берүүсү, ошондой эле аталган төлөмдөрдү алууну токтотуучу негиздерди жашыруусу менен билдирилет.

Эгерде күнөөлүү адам жалган жана (же) чындыкка дал келбеген маалыматтарды берүү же ал фактыларды жашыруу аркылуу анын социалдык төлөмдөрдү алуу укугун тастыктаган документти (тактаманы, күбөлүктү, сертификатты ж.б.) алып, бирок иш жүзүндө ага байланышпаган жагдайлардан улам социалдык төлөмдөрдү алуу үчүн аларды колдоно албай калса, эгерде иштин жагдайлары менен адамдын ниети аталган документти КР ЖКнин 204-беренесинин 3-бөлүгүндө каралган кылмышты жасоо үчүн колдонууга багытталганы далилденсе, анда жасалган жосундарды КР ЖКнин 38-беренесине ылайык алдамчылыкка даярдык көрүү катары квалификациялоо керек.

Аталган кылмыштын субъектиси болуп, социалдык төлөмдөрдү алууга тиешелүү укугу жок адамдар, ошондой эле мындай укукка ээ болгондор да болушу мүмкүн (мисалы, төлөмдүн өлчөмүнө таасир берген фактыларды бурмалоого алып келген учурларда).

14. Мүлктү ээлеп алуу, жасалма же башка адамга таандык кредиттик, төлөм же башка карталарды колдонуу, кредиттик, соода-сатык же башка мекеменин кызматкерине карата мыйзамга ылайык ага тийиштүүлүгү тууралуу жалган маалыматты берүү же төлөм картасын мыйзамсыз ээлеп алгандыгын жашыруу, камсыздандыруу учурунун пайда болгондугу тууралуу жалган айтуу (мисалы, камсыздандыруу учурунун пайда болушуна жагдайлардын бардыгы тууралуу жалган маалыматтарды берүү, жол кырсыгын, кырсыкты, камсыздандырылган мүлктү уурдоону жалган уюштуруу) же төлөнүүгө тийиш болгон зыяндын ордун толтурууга камсыздандыруу төлөмүнүн өлчөмү боюнча жалган маалымат берүү менен жасалса (камсыздандыруу учурунун келип чыккан анык зыяндын өлчөмүн жогорулатуу), күнөөлүүнүн аракетин КР ЖКнин 204-беренеси менен квалификациялоо керек.

15. Өзүм билемдик менен эсептөөчү приборлорсуз газды, электр же жылуулук энергиясын колдонуу же эсептөөчү приборлорду атайылап бузуу, ошону менен катар башка алдоо же ишенимге кыянаттык кылуу жолу менен мүлктүк зыян келтирүүнү, эгерде уурдоонун белгилери жок болсо (КР ЖКнин 209-бер.), алдамчылыктан бөлүп

кароо керек. Бул учурда коомдук коркунучтуу, пайда табуу максатында жасалган, күнөөлүүнүн же башка жактын пайдасына мүлктү акысыз алып коюу жана (же) ээлеп алуудан турган алдамчылыктын милдеттүү белгилери өз алдынча же жыйындысы менен коштолбойт.

Жактын аракетинде КР ЖКнин 209-беренеси менен жоопкерчилиги каралган кылмыштын курамынын бардыгы тууралуу маселени чечүүдө, сот мүлктүн ээсине же башка жакка реалдуу материалдык зыян же пайда көрбөй калуу түрүндөгү зыян (башкача айтканда жарандык мамилелердин кадыресе шартында алынуусу тийиш болгон, алдоо же ишенимге кыянаттык кылуу жолу менен укугу бузулгандыктан алынбай калган пайда) келтирилгенин жана ошондой эле зыянын суммасы кылмыш жасалган учурда эсептик көрсөткүчтүн өлчөмү миң эсе ашкандыгын аныкташы керек.

16. Ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же коротуу болуп, күнөөлүү жактын мүлктүн ээсине же ага мыйзамдуу ээлик кылган башка жакка зыян келтирүү менен өзүнүн же башка жактын пайдасына укукка жат, акысыз ыйгарып алуусу саналат. Бул учурда адам кызматтык абалына, келишимге же атайын тапшырмага ылайык бөтөн мүлккө карата тескөө, башкаруу, жеткирүү, колдонуу же сактоо боюнча ыйгарым укуктарга ээ болгондуктан, уурдалган мүлк анын мыйзамдуу ээлик кылуусунда болушу керек.

Ыйгарып алуу же коротуунун курамын уурдоодон ажыратуу (айырмалоо) маселесин чечүүдө соттор жактын жогоруда көрсөтүлгөн ыйгарым укуктарынын бардыгын аныкташы керек. Бирөөнүн мүлкүн жашыруун уурдап кетүү жогоруда көрсөтүлгөн ыйгарым укуктары жок, бирок иштеген ишине же башка жагдайларга ылайык уурдалган мүлккө жетүү мүмкүнчүлүгү бар адам тарабынан жасалса, ал уурдоо катары квалификацияланууга тийиш.

17. Соттор, КР ЖКнин 205-беренесинде каралган кылмыштар жөнүндө жана КР ЖЖКнин 91-беренесинде каралган жоруктар жөнүндө иштерди кароодо ыйгарып алуу катары жак тарабынан ага ишенип берилген мүлктү өз пайдасына коомдук коркунучтуу жолу менен мүлктүн ээсинин эркине каршы акысыз, пайда табуу максатында ыйгарып алуусу саналаарын эске алуусу керек.

Ыйгарып алуу жакка ишенип берилген мүлккө мыйзамдуу ээлик кылуу мыйзамсыз болгон учурдан баштап жана ал жак мүлктү өзүнө ыйгарууга багытталган аракеттерди жасап баштагандан тартып аяктаган кылмыш же жорук деп эсептелинет (мисалы, адам жасалмалоо менен анда ишенип берилген мүлк бардыгын жашырган учурдан же менчик ээсинин банктык эсебине ага ишенип берилген акча каражаттарын салуу милдетин аткарбаган учурдан баштап).

Жактын пайда табуу максатында ага ишенип берилген мүлктү анын ээсинин эркине каршы керектөө, сарптоо же бирөөгө берүү аркылуу жоготкон коомдук коркунучтуу аракеттери коротуу катары квалификацияланууга тийиш.

Коротууну ишенип берилген мүлктү укукка жат сарп кылуу (керектөө, сарптоо же ээликтен ажыратуу) башталган учурдан тартып аяктаган кылмыш деп эсептөө керек.

Эгерде жак ага ишенип берилген мүлктү бирдиктүү бир ниетте уурдап, анын бир бөлүгүн өзүнө ыйгарып алып, ал эми экинчи бөлүгүн коротуп жиберсе, анда жасалган аракеттер кылмыштар жыйындысын түзбөйт, ал кылмыштын бирдиктүү курамы катары квалификацияланат.

18. Жасалган аракетте ыйгарып алуу же коротуу түрүндөгү уурдоонун курамы бардыгы тууралуу маселени чечүүдө сот жактын ниетинде ага ишенип берилген мүлктү өзүнүн же башка жактын пайдасына ыйгарып алуу максатында укукка жат, акысыз алуу мүнөздөгү аракеттер камтылганын далилдөөчү жагдайларды аныкташы керек.

Ниеттин багытталышы ар бир ушундай учурда сот тарабынан иштин конкреттүү жагдайларына жараша, мисалы мүлктү ээсине кайтарып берүүгө реалдуу мүмкүнчүлүгү болгондугу, жасалмалоо же башка жол менен өзүнүн аракетин жашырууга умтулгандыгы аныкталышы керек.

Бул учурда соттор жабырлануучуга келтирилген зыяндын ордун жарым-жартылай толтуруу, адамга ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же коротуу ниети болбогондугуна далил боло албасын эске алуусу керек.

19. Адамдын алдамчылык, ыйгарып алуу же коротуу жасоого күнөөсү жөнүндө маселени чечүүдө соттор, адамда пайда табуу максатынын болушу, башкача айтканда алып коюуга жана (же) бөтөн мүлктү өзүнө ыйгарып алууга же аталган мүлктү өз менчигиндей (анын ичинде чектелбеген башка жактардын колдонуусуна берүү аркылуу) колдонуусу, уурдоонун милдеттүү белгиси катары саналаарын эске алышы керек.

20. Эки же андан көп адамдар тарабынан алдамчылык, ыйгарып алуу же коротуу жасоо боюнча кылмыш иштерин кароодо сот, КР ЖКнин 42-44-беренелерин талаптарын эске алуу менен ар бир кылмыштын кошо катышуучусу тарабынан аталган кылмыштардын объективдүү тарабын аткарууга түздөн түз багытталган кандай аракеттер жасалгандыгын аныкташы керек.

21. Алдамчылык, ыйгарып алуу же коротуунун натыйжасында уурдалган мүлктүн наркын аныктоодо кылмыш жасалып жаткан убактагы накта баасын негизге алуу керек. Уурдалган мүлктүн наркы тууралуу маалымат жок болсо, мүлктүн наркы эксперттин корутундусунун же адистин көрсөтмөсүнүн негизинде аныкталышы мүмкүн.

Алдамчылык, ыйгарып алуу же коротуунун натыйжасында уурдалган мүлктүн наркын аныктоодо, мүлктү наркы төмөн турган мүлккө алмаштыруу менен уурдоо, ал мүлктүн наркынын өлчөмүндө уурдоо катары квалификацияланууга тийиш экендигин соттор эске алуусу керек.

22. Жаранга олуттуу өлчөмдө зыян келтирүү менен жасалган алдамчылык, ыйгарып алуу же коротуу, аяктаган кылмыш катары КР ЖК 204 жана 205-беренелери менен реалдуу түрдө олуттуу өлчөмдө зыян келтирилген учурда гана квалификацияланышы мүмкүн.

23. Күнөөлүүлөрдүн аракеттеринде олуттуу, ири жана өзгөчө ири өлчөмдө алдамчылык, ыйгарып алуу же коротуу жасоонун квалификацияланган белгисинин бардыгы тууралуу маселе 2017-жылдын 2-февралындагы редакциядагы Кыргыз Республикасынын Жазык кодексинин 1-тиркемесине ылайык чечилиши керек. Бул учурда соттор, олуттуу өлчөм - белгиленген эсептик көрсөткүчтөн жүз эсе ашса, б.а. 10

миң сомдон жогору, ири өлчөм - 100 миң сомдон жогору, ал эми өзгөчө ири өлчөм - 500 миң сомдон жогору болоорун эске алуусу керек.

Эгерде жалпы суммасы ири өлчөмдү, өзгөчө ири өлчөмдү түзгөн бөтөн мүлктү уурдоо аркылуу алдамчылык, ыйгарып алуу же коротуу бир нече жолу кайталанып, кылмыштуу аракеттер бир ыкма менен жана ири жана өзгөчө ири өлчөмдө ээлеп алуу ниетин далилдеген жагдайда жасалса, анда жосун кылмыштын тиешелүү белгисин эске алуу менен квалификацияланат.

Адамдардын тобу же алдын ала сүйлөшүү боюнча адамдардын тобу тарабынан жасалган алдамчылык, ыйгарып алуу же коротууда адамдардын аракеттерин олуттуу, ири жана өзгөчө ири өлчөмдүн белгилери боюнча квалификациялоодо кылмыштын бардык катышуучулары тарабынан уурдалган мүлктүн жалпы суммасын эске алуу керек.

24. Алдамчылык, ыйгарып алуу же ишенип берилген мүлктү коротуу жөнүндө кылмыш иштерин мыйзамдар менен белгиленген мөөнөттө жана сапаттуу каралуусуна соттордун көңүлү бурулсун.

**Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун Төрайымы**

Г.Калиев

**Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун судьясы**

Ч.Садырова